

7. Pinska, O. (2009). Profesiina motyvatsiia yak zasib pidvyshchennia efektyvnosti navchalnoi diialnosti studentiv [Professional motivation as a means of increasing the effectiveness of students' learning activity]. Problemy trudovoi i profesiinoy pidhotovky. S. 21–27. [in Ukrainian]

8. Prorok, N. V., Kondratenko, L. O., Manylova, L. M. (2020). Psykholohichna diahnostyka motyvatsii osobystosti do navchannia v umovakh informatsiinoho suspilstva [Psychological diagnostics of personality motivation to learning in the information society]. Kyiv: Vydavnychi Dim «Slovo». 131 s. [in Ukrainian]

9. Tamozhska, I. V. (2024). Pedahohichni ta naukovopedahohichni pratsivnyky, zdobuvachi osvity yak subiekty adaptivnoi pedahohichnoi systemy [Pedagogical and scientific-pedagogical staff and students as subjects of an adaptive pedagogical system]. Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka. Issuc 37. S. 159–179. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2024-37-159-179>[in Ukrainian]

10. Shportun, O., Redka, I. (2023). Empirychno doslidzhennia osoblyvosti sotsialno-psykholohichnoi adaptatsii molodi u period viiskovykh dii v Ukraini [Empirical study of the features of socio-psychological adaptation of youth during military actions in Ukraine]. Psychology Travelogs. Issuc 2. S. 169–174. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

КВЯТКОВСЬКА Анна – доктор філософії в галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», викладач вищої категорії циклової комісії кібербезпеки, електронних комунікацій та економіко-управлінської підготовки Київського фахового коледжу зв'язку.

Наукові інтереси: теорія і методика викладання у вищій та передвищій фаховій освіті, інноваційні технології, професійна підготовка майбутніх фахівців галузі G5.

ТАМОЖСЬКА Ірина – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри інноваційної педагогіки, освітніх трансформацій і лідерства Навчально-наукового інституту «Академія вчителів» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Наукові інтереси: теорія і методика навчання, інноваційні технології, формування ключових компетентностей здобувачів освіти.

ШЕЛЕВЕР Оксана – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Наукові інтереси: розвиток емоційного інтелекту та комунікативної компетентності, інновації в освіті, цифровізація освітнього процесу.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

KVIATKOVSKA Anna – Doctor of Philosophy Degree Field of Study 01 Education / Pedagogy, Senior Lecturer on the Department of Cybersecurity, Electronic Communications and Economic and Management Training Kyiv College of Communications.

Scientific interests: theory and Methods of Teaching in Higher and Professional Pre-Higher Education, Innovative Technologies, Professional Training of Future Specialists in Field G5.

TAMOZHNSKA Iryna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Innovative Pedagogy, Educational Transformations and Leadership of the Educational and Scientific Institute “Teacher Academy” V. N. Karazin Kharkiv National University.

Scientific interests: theory and Methods of Teaching, Innovative Technologies, Formation of Key Competencies of Learners.

SHELEVER Oksana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Psychology Uzhhorod National University.

Scientific interests: development of emotional intelligence and communicative competence, innovations in education, digitalization of the educational process.

Стаття надійшла до редакції 14.03.2026 р.

Стаття прийнята до друку 26.03.2026 р.

УДК 378.011.3-051:62]:37.013.77:316.624-053.5

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-223-449-454

ISSN 2415–7988 (Print) ISSN 2521–1919 (Online)

МЕЛЬНИК Галина –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри технологічної та професійної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2431-2423>

e-mail: melnyk.galyna.m@dspu.edu.ua

ЛІЩИНСЬКА-КРАВЕЦЬ Галина –

старший викладач кафедри технологічної та професійної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-6114-9732>

e-mail: galina.2020.kyiv@dspu.edu.ua

АРТПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНТЕКСТІ ПРЕВЕНЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ

У статті здійснено ґрунтовний аналіз сучасних науково-педагогічних підходів до використання засобів артпедагогіки у процесі професійної підготовки майбутніх учителів технологій. Акцентовано увагу на актуальності впровадження мистецько-орієнтованих методик у контексті зростання психоемоційного навантаження на учнів, зумовленого сучасними соціальними викликами. Визначено, що художньо-трудова діяльність у шкільному середовищі виконує не лише освітню функцію, а й набуває особливого значення як ефективний засіб психологічної підтримки, профілактики деструктивної поведінки та гармонізації внутрішнього стану особистості.

Обґрунтовано потенціал артпедагогіки як цілісної системи превентивно-педагогічного впливу, що сприяє формуванню емоційної стійкості, розвитку саморефлексії та позитивної соціалізації учнів. Розкрито особливості інтеграції елементів арттерапії у процес художньо-трудової діяльності, зокрема через використання різноманітних технік образотворчого,

декоративно-ужиткового мистецтва та творчого проєктування. Показано, що такі практики забезпечують безпечний простір для самовираження, зниження рівня тривожності та розвитку комунікативних навичок.

Окрему увагу приділено ролі декоративного мистецтва та етнодизайну як важливих чинників формування культурної ідентичності, ціннісних орієнтацій та резильєнтності учнівської молоді. Підкреслено, що звернення до національних традицій і символики сприяє зміцненню почуття приналежності, внутрішньої опори та здатності долати стресові ситуації.

З'ясовано, що систематичне та методично виважене використання мистецьких практик в освітньому процесі забезпечує комплексний розвиток особистості учня: підвищує рівень емоційного інтелекту, стимулює творчий потенціал, формує навички саморегуляції та сприяє утвердженню соціально прийнятних моделей поведінки. Зроблено висновок про доцільність подальшого впровадження артпедагогічних технологій у підготовку вчителів технологій як важливого чинника гуманізації сучасної освіти.

Ключові слова: майбутні вчителі технологій, учні, превенція девіантної поведінки, артпедагогіка, арттерапія, декоративне мистецтво, етнодизайн, резильєнтність, соціально прийнятна поведінка.

MELNYK Halyna –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Technological and Professional Education
Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2431-2423>
e-mail: melnyk.galyna.m@dspu.edu.ua

LISHCHYNSKA-KRAVETS Halyna –

senior lecturer at the Department
of Technological and Professional Education
Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-6114-9732>
e-mail: galina.2020.kyiv@dspu.edu.ua

ARTPEDAGOGICAL TOOLKIT OF A FUTURE TECHNOLOGY TEACHER IN THE SYSTEM OF PREVENTING DEVIANT BEHAVIOR OF STUDENTS

The article provides a thorough analysis of modern scientific and pedagogical approaches to the use of art pedagogy in the process of professional training of future technology teachers. Attention is focused on the relevance of implementing art-oriented methods in the context of the increase in psycho-emotional stress on students caused by modern social challenges. It is determined that artistic and labor activity in the school environment performs not only an educational function, but also acquires special importance as an effective means of psychological support, prevention of destructive behavior and harmonization of the internal state of the personality. The potential of art pedagogy as a holistic system of preventive and pedagogical influence, which contributes to the formation of emotional stability, the development of self-reflection and positive socialization of students, is substantiated. The features of the integration of art therapy elements into the process of artistic and labor activity are revealed, in particular through the use of various techniques of fine, decorative and applied arts and creative design. It is shown that such practices provide a safe space for self-expression, reduce anxiety and develop communication skills.

Special attention is paid to the role of decorative art and ethno-design as important factors in the formation of cultural identity, value orientations and resilience of young students. It is emphasized that turning to national traditions and symbolism helps to strengthen a sense of belonging, internal support and the ability to overcome stressful situations.

It is found that the systematic and methodically balanced use of artistic practices in the educational process ensures the comprehensive development of the student's personality: increases the level of emotional intelligence, stimulates creative potential, forms self-regulation skills and contributes to the establishment of socially acceptable models of behavior. The conclusion is made about the feasibility of further implementation of art pedagogical technologies in the training of teachers of technology as an important factor in the humanization of modern education.

Key words: future technology teachers, students, prevention of deviant behavior, art pedagogy, art therapy, decorative art, ethnodesign, resilience, socially acceptable behavior.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасний освітній простір України функціонує в умовах екстремальних викликів, пов'язаних із тривалими соціальними трансформаціями, воєнними подіями та загальним зростанням психоемоційного навантаження на всіх учасників освітнього процесу. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема зростання рівня дитячої та підліткової девіації (агресія, булінг, цифрова залежність, апатія), що часто виступає як реакція на хронічний стрес, невизначеність і порушення базового відчуття безпеки. Девіантна поведінка розглядається як відхилення від соціально прийнятих норм і правил, що проявляється у різних формах – від ситуативних порушень дисципліни до стійких асоціальних проявів і правопорушень. У шкільному віці такі прояви зумовлюються комплексом чинників, серед яких провідними є індивідуально-психологічні особливості розвитку, сімейні обставини та вплив соціокультурного середовища.

За цих умов традиційні методи навчання і виховання виявляються недостатньо ефективними, оскільки не завжди враховують емоційні потреби сучасних учнів і не забезпечують належного рівня психологічної підтримки. Натомість актуалізується потреба у впровадженні технологій розвитку резильєнтності – здатності особистості адаптуватися до складних життєвих обставин, долати стресові ситуації, зберігати внутрішню рівновагу та відновлювати психічні ресурси після травматичних подій. У цьому контексті пошуку ефективних засобів превенції девіантної поведінки особливого значення набуває артпедагогіка як інноваційний напрям педагогічної діяльності, що інтегрує потенціал мистецтва у процес навчання і виховання.

Потенціал артпедагогіки полягає у її здатності впливати на емоційно-ціннісну сферу особистості, стимулювати процеси самовираження, рефлексії та формування позитивної «Я-концепції», а також сприяти розвитку соціально прийнятних моделей

поведінки. Художньо-трудова діяльність учнів на уроках технологій, завдяки поєднанню практичної діяльності, творчого самовираження та естетичного досвіду, створює сприятливі умови для реалізації артпедагогічного впливу, забезпечуючи безпечний простір для емоційного розвантаження та конструктивного опрацювання внутрішніх переживань.

Відтак артпедагогіка поступово трансформується з допоміжної методики у самостійну гуманістично орієнтовану педагогічну технологію, що відповідає запитам посттравматичного суспільства. Вона виступає ефективним інструментом «м'якої» профілактики та корекції поведінкових відхилень, не викликаючи психологічного спротиву з боку учнів, а навпаки – сприяючи формуванню довірливого освітнього середовища, розвитку емоційного інтелекту та підвищенню загального рівня психосоціального благополуччя учнівської молоді.

У науковому дискурсі питання теоретико-методологічного обґрунтування та практичної реалізації артпедагогічних технологій в освіті посідають чільне місце. Вагомий внесок у розробку цієї проблематики зробили О. Вознесенська, Н. Калька, І. Лисенкова, М. Масол, Г. Одинцова, Л. Полторака, Т. Руденька, О. Рудницька та ін. Їхні розвідки охоплюють широке коло методів і технологій, спрямованих на гармонізацію освітнього процесу засобами мистецтва та психолого-педагогічної підтримки учасників освітнього процесу.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та змістовому розкритті артпедагогічного інструментарію, придатного для використання майбутніми вчителями технологій у навчально-виховній діяльності з метою профілактики та корекції девіантної поведінки учнівської молоді.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна освітня парадигма орієнтується на розвиток творчої, духовно багатогранної особистості, здатної до самореалізації у культурному просторі. У цьому контексті особливого значення набуває артпедагогіка як міждисциплінарна галузь, що поєднує педагогіку, мистецтвознавство, психологію та культурологію.

В українській науці артпедагогіка розглядається як складова навчання та виховання, спрямована на розвиток особистості через залучення до різних видів мистецтва. Її важливим компонентом є етнодизайн, декоративне та інші види мистецтв, які виступають носіями культурної пам'яті та ефективним засобом творчого розвитку.

Майбутній учитель технологій має орієнтуватися на те, що нині освіта – це не тільки передача знань, але й створення умов для самореалізації особистості. Відтак, урок технологій перетворюється з процесу вивчення технологій виготовлення виробів у індивідуальне продукування позитивного емоційного стану.

Виховання особистості, на думку І. Беґа, має базуватися на гуманістичних цінностях, де творчість є вищим проявом духовності [2]. У цьому контексті художньо-трудова діяльність на уроках технологій має унікальний превентивний потенціал, який сприяє емоційному розвантаженню, зниженню рівня тривожності та агресії, перетворює енергію конфлікту в енергію творення.

Фундаментальні засади артпедагогіки та арттерапії в Україні розробляли О. Вознесенська та

Л. Мова, які розглядають мистецтво як інструмент гармонізації особистості [3].

Питання підготовки вчителя до творчої самореалізації висвітлено у працях С. Сисосєвої. Зокрема, дослідниця наголошує, що «формування творчої особистості учня неможливо відокремити від творчого розвитку того, хто його навчає й виховує» [5, с. 83].

Досліджуючи естетичне виховання особистості, аспекти інтеграції мистецтва в педагогічний процес, О. Рудницька розглядає мистецтво як універсальний засіб формування духовної культури особистості [6].

О. Отич стверджує: «Близькою за сутністю до педагогіки мистецтва й мистецької педагогіки є артпедагогіка, яка виникла на основі арт-терапії і спрямована на розв'язання соціально-педагогічних, психотерапевтичних і психокорекційних завдань» [5, с. 65].

У контексті підготовки майбутніх учителів технологій до професійної діяльності В. Титаренко акцентує на актуальності артпедагогічних методів, використання яких «сприяє гармонійному розвитку емоційно-естетичної сфери, активізує творчу ініціативу, формує художньо-трудові навички, необхідні для професійної діяльності вчителя технологій» [8, с. 12].

В колективній монографії за загальною редакцією Н. Кальки та Г. Одинцової [1] автори публікацій акцентують увагу на використанні різноманітних арттерапевтичних методів і прийомів для розширення професійного інструментарію фахівців.

Т. Герою та Н. Кузан досліджено можливості використання арттерапії в межах сучасних освітніх підходів (взаємодія, співпраця, емоційний інтелект) під час навчання традиційних бойківських ремесел: вишивання та бісероплетіння [4].

Превенція девіантної поведінки учнів є комплексним і багаторівневим педагогічним процесом, який спрямований на попередження відхилень у поведінці шляхом формування соціально схвалюваних норм і способів взаємодії. Вона передбачає цілеспрямований розвиток особистісних якостей учнів – відповідальності, самоконтролю, емпатії, здатності до усвідомленого вибору, а також організацію такого освітнього середовища, яке забезпечує психологічний комфорт, підтримку й можливості для самореалізації. Важливою складовою є інтеграція виховного впливу школи, сім'ї та соціального оточення, що сприяє гармонійному становленню особистості та зниженню ризиків проявів девіантної поведінки.

Артпедагогіка інтегрує в собі інструментарій педагогіки, психології та мистецтва. На відміну від арттерапії, вона має не терапевтичну, а виховну та розвивальну спрямованість. Для вчителя технологій це означає зміщення акценту з якості виробу, виготовленого учнем, на його емоційний стан під час роботи. Майбутній фахівець має розуміти, що художньо-трудова діяльність активізує праву півкулю мозку, яка відповідає за емоції та дозволяє підлітку виразити те, що він не може сформулювати словесно.

Вважаємо, що артпедагогіка є ефективним засобом розвитку резильєнтності – здатності людини адаптуватися до складних життєвих обставин, долати стрес, зберігати психічну рівновагу та відновлюватися після травматичних подій. Позаяк творчість допомагає виражати емоції, мистецтво знижує рівень тривожності, художньо-творча діяльність сприяє

психологічній стабілізації, створення художніх виробів підвищує самооцінку.

Артпедагогіка – це не просто навчання мистецтва, а виховання та розвиток особистості засобами художньої творчості. На уроках технологій це реалізується через традиційне та сучасне декоративне мистецтво (робота з глиною, деревом, текстилем тощо), дизайн-проектування (візуалізація власних ідей), креативне моделювання (трансформація відомих елементів у комбінацію, якої раніше не існувало, створюючи при цьому корисні та естетичні об'єкти).

Важливо розмежовувати артпедагогіку та арттерапію. Якщо арттерапія має переважно корекційно-терапевтичну спрямованість, то артпедагогіка орієнтована на навчання, виховання і розвиток особистості. На думку О. Отич «арт-педагогіка передбачає роботу зі здоровою, а не хворою особистістю й спирається при цьому на метод організації конструктивної взаємодії і співпраці дитини й дорослого в культуротворчому мистецькому просторі» [5, с. 66].

Водночас у педагогічній практиці можливе використання окремих арттерапевтичних елементів з метою превенції девіантної поведінки школярів.

Сучасне освітнє середовище відкриває широкі можливості для впровадження різноманітних арттерапевтичних технологій, спеціально адаптованих до завдань і принципів артпедагогіки. Такі технології інтегруються в освітній процес як ефективний інструмент розвитку емоційно-ціннісної сфери здобувачів освіти, їхньої творчої активності, рефлексивних умінь і здатності до самовираження. Водночас вони сприяють гуманізації навчання, створенню психологічно безпечного середовища та формуванню професійних компетентностей майбутніх фахівців, зокрема вміння застосовувати мистецькі засоби у педагогічній практиці. Адаптація цих методик до потреб артпедагогіки дозволяє змістити акцент з суто академічних результатів на цілісний розвиток особистості майбутнього фахівця.

Нині з-поміж найбільш уживаних арттерапевтичних технологій є такі: зображувальна терапія, робота з пластичними матеріалами, ігротерапія, музико- та танцювально-рухова терапія та ін.

Спираючись на власний досвід художньо-творчої та педагогічної діяльності, пропонуємо розширити перелік арттерапевтичних технік, які можуть застосовувати вчителі технологій з метою превенції девіантної поведінки учнів.

Паперопластика – важливий засіб розвитку просторового та інженерного мислення, що ґрунтується на перетворенні площинної форми у тривимірну конструкцію. У процесі роботи з папером учні освоюють базові принципи формування, композиції, симетрії, пропорцій та конструктивної логіки. Така діяльність сприяє розвитку дрібної моторики, точності рухів, послідовності дій і здатності до планування результату. В артпедагогічному контексті паперопластика набуває особливої цінності завдяки доступності матеріалу, його пластичності та завдяки технікам (згинання, скручування, модульне складання, вирізання тощо). Важливо, що папір дозволяє швидко коригувати помилки без значних втрат, що формує у здобувачів освіти відчуття безпеки та знижує страх невдачі. Це, у свою чергу, стимулює експериментування, розвиток творчої ініціативи та впевненості у власних можливостях. Крім того, паперопластика виконує терапевтичну функцію: монотонні та ритмічні

дії з матеріалом сприяють емоційній стабілізації, зняттю напруження та розвитку концентрації уваги. Використання цієї технології у підготовці майбутніх учителів технологій забезпечує не лише формування професійних умінь, але й готовність застосовувати творчі методики у роботі з учнями з метою профілактики тривожності та девіантної поведінки.

Розпис камінців (стоунарт) – доступна й водночас надзвичайно виразна мистецька практика, що ґрунтується на переосмисленні звичних природних об'єктів і наданні їм художнього змісту. Вона формує вміння помічати естетичний потенціал у повсякденних речах, розвиває образне мислення, асоціативність і здатність до творчої інтерпретації форми, кольору та фактури. Для майбутнього вчителя технологій стоунарт є ефективним інструментом формування креативності та педагогічної винахідливості, адже він демонструє, як із мінімальними матеріальними витратами можна організувати змістовну творчу діяльність. Така техніка легко інтегрується в освітній процес, зокрема у проєкту діяльності, екологічне виховання та арттерапевтичні практики. Розпис камінців має виражений психотерапевтичний потенціал: процес декорування сприяє емоційному розвантаженню, зниженню тривожності, розвитку самовираження та внутрішньої гармонізації. Це робить стоунарт доцільним засобом у роботі з учнями різного віку, зокрема в контексті профілактики стресу та корекції поведінкових проявів.

Мозаїка – художня техніка, що передбачає створення зображення або орнаменту шляхом поєднання великої кількості дрібних елементів (камінців, скла, кераміки, паперу тощо). Вона вимагає високого рівня зосередженості, точності рухів і послідовності дій, формуючи у здобувачів освіти наполегливість, витривалість і здатність доводити розпочате до завершення. У межах артпедагогіки мозаїка виступає не лише як засіб художнього самовираження, а й як ефективний інструмент психоемоційної стабілізації. Ритмічність і повторюваність дій під час викладання елементів сприяють заспокоєнню, зниженню рівня тривожності та внутрішнього напруження. Така діяльність допомагає сконцентрувати увагу, переключити її з негативних переживань на конструктивну творчу роботу. Особливе значення має тактильний аспект, а саме маніпуляції з дрібними деталями активізують сенсорні рецептори пальців, що позитивно впливає на розвиток дрібної моторики. Відомо, що розвиток моторики рук тісно пов'язаний із функціонуванням мовленнєвих і мисленнєвих процесів, тому мозаїка опосередковано сприяє вдосконаленню мовлення, пам'яті та когнітивної активності. Крім того, ця техніка формує естетичний смак, уміння працювати з кольором, ритмом і композицією, а також розвиває просторове мислення. Для майбутніх учителів технологій мозаїка є цінним засобом організації творчої діяльності учнів, що поєднує художній розвиток із корекційно-терапевтичним впливом, сприяючи гармонізації особистості та профілактиці деструктивних поведінкових проявів.

Артбукінг – інноваційний метод створення авторських візуальних щоденників, у яких органічно поєднуються текстові записи, ілюстрації, колажні композиції, декоративні елементи та різноманітні матеріали. Така діяльність передбачає не лише фіксацію інформації, а й її творче переосмислення, перетворення особистого досвіду, знань і вражень у цілісні художньо-інформаційні об'єкти. Фактично

йдеться про особливу форму візуального мислення, де навчальний зміст набуває індивідуалізованого, емоційно насиченого вираження. В освітньому середовищі артбукінг виступає ефективною технологією організації проєктної діяльності, зокрема у форматі творчих портфоліо. Учні не просто документують етапи виконання завдань, а вибудовують власну концепцію подання матеріалу, оформлюючи її у вигляді унікальної книги-об'єкта. Це сприяє розвитку дизайнерського мислення, навичок композиції, верстки, роботи з різними матеріалами й техніками, а також формує здатність до рефлексії та самоаналізу. Окрім пізнавальної та розвивальної функцій, артбукінг має виражений арттерапевтичний потенціал: процес створення таких візуальних щоденників допомагає структурувати емоції, знижує рівень тривожності, сприяє самовираженню та внутрішній гармонізації. Завдяки цьому метод доцільно використовувати як засіб підтримки психоемоційного благополуччя підлітків та профілактики деструктивних проявів поведінки, поєднуючи навчальні та корекційно-розвивальні завдання.

Ниткографія – художньо-прикладна техніка, що синтезує елементи графічного зображення та вишивання, передбачаючи створення композицій за допомогою ниток, натягнутих у визначеній послідовності на основі (картоні, дереві тощо). У процесі виконання робіт, зокрема в техніці ізонитки, учні опановують принципи побудови геометричних форм, закономірності ритму, симетрії та пропорцій. Це розвиває окомір, просторову уяву, здатність до моделювання площинних і умовно-об'ємних структур, а також навички точного дотримання алгоритму дій. Важливим є й формування терплячості, уважності та акуратності, адже результат безпосередньо залежить від точності виконання кожного етапу. Для вчителів технологій ниткографія має особливу методичну цінність, оскільки дозволяє наочно демонструвати геометричні закономірності, принципи побудови ліній і форм, а також інтегрувати математичні знання у творчу діяльність. Вона може використовуватися як ефективний дидактичний засіб для пояснення складних понять через візуалізацію. Окрім навчального аспекту, ниткографія виконує й корекційно-розвивальну функцію: ритмічні, повторювані дії з ниткою сприяють зосередженню, зниженню емоційного напруження та розвитку дрібної моторики. Це позитивно впливає на когнітивні процеси, зокрема увагу, пам'ять і мислення. Таким чином, техніка ниткографії є універсальним інструментом, що поєднує навчальні, творчі та арттерапевтичні можливості.

Гудзикова та намистинна аплікація – різновид художньо-трудої діяльності, що передбачає створення зображень шляхом викладання контурів і заповнення площин різнокольоровими елементами: гудзиками, намистинами, бісером тощо. Така техніка дозволяє формувати виразні фактурні композиції, своєрідні «мозаїки», а також оздоблювати предмети вжитку, надаючи їм індивідуального художнього вигляду. У процесі роботи в учнів розвиваються відчуття кольору, ритму, симетрії та композиційної цілісності. Підбір елементів за формою, розміром і відтінком вимагає аналітичного мислення, уважності та здатності до планування. Водночас така діяльність сприяє розвитку дрібної моторики, координації рухів і точності виконання, що має важливе значення для загального інтелектуального розвитку. З педагогічної

точки зору, гудзикова та намистинна аплікація є ефективним засобом формування творчої активності та дизайнерського мислення. Вона демонструє можливість повторного використання матеріалів і дрібного ремонту ужиткових виробів, що актуалізує екологічний аспект навчання та виховує дбайливе ставлення до ресурсів. Крім того, ця техніка легко адаптується до різних вікових груп і рівнів підготовки, що робить її універсальним інструментом у практичній діяльності вчителя технологій. Не менш важливою є її арттерапевтична функція, а саме: монотонне викладання дрібних елементів має заспокійливий ефект, допомагає зосередитися, знижує рівень тривожності та сприяє емоційній стабілізації. Завдяки цьому гудзикова та намистинна аплікація може використовуватися як засіб гармонізації психоемоційного стану та превенції деструктивних проявів поведінки, поєднуючи навчальні й корекційно-розвивальні завдання.

Пальчиковий театр – вид творчої діяльності, що передбачає виготовлення мініатюрних ляльок з різноманітних матеріалів, які одягаються на пальці, а також створення образів персонажів та створення елементарних декорацій, зокрема у форматі «театру в коробці». Така діяльність поєднує художньо-конструкторську роботу з елементами театралізації, відкриваючи широкі можливості для самовираження та розвитку уяви. У контексті артпедагогіки пальчиковий театр виконує також терапевтичну функцію: через гру та перевтілення учні можуть безпечно виражати емоції, опрацьовувати внутрішні переживання та моделювати різні життєві ситуації. Для майбутніх учителів технологій це ефективний інструмент організації інтегрованої діяльності, що поєднує декоративне та театральне мистецтво, сприяючи гармонійному розвитку особистості та превенції девіантної поведінки.

Створення інструменти з природних матеріалів (шумова оркестровка) – це комплексна діяльність, що включає виготовлення музичних інструментів із природних матеріалів (корків, дерев'яних паличок, шишок, насіння, зерна, камінців, а також наповнення ємностей сипучими компонентами для досягнення бажаного звукового ефекту) та їх художнє оформлення. До таких інструментів належать маракаси, тріскачки, «шум дощу» (рейнстіки) та інші прості ритмічні засоби. З арттерапевтичної точки зору, шумова оркестровка є ефективним засобом психоемоційної релаксації. Робота з матеріалами та створення власного інструменту допомагає зменшити рівень стресу, виразити емоції невербально, відчутти контроль над процесом та результатом діяльності. Використання звукових ефектів під час гри на саморобних інструментах стимулює емоційне самовираження, покращує настрій та сприяє формуванню позитивного психоемоційного стану. Особливу увагу приділяють етапу декорування інструментів: розпис, обклеювання тканинами або мотузками, використання природних декоративних елементів не лише робить інструмент унікальним, а й підтримує розвиток дрібної моторики, концентрації уваги та внутрішньої гармонії. Таким чином шумова оркестровка об'єднує мистецькі, практичні та терапевтичні аспекти, стаючи ефективним засобом арттерапії та творчого розвитку. Ця техніка артпедагогіки може використовуватися вчителями для проведення інтегрованих уроків з технологій та музичного мистецтва, гурткових занять та дозволяє реалізувати підхід «навчання через радість».

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Превенція девіантної поведінки учнів у сучасних умовах постає одним із пріоритетних напрямів педагогічної діяльності, що потребує застосування комплексних, міждисциплінарних та інноваційних підходів. В умовах динамічних соціокультурних змін і зростання психоемоційного навантаження на підлітків традиційні методи виховання нерідко виявляються недостатньо ефективними, оскільки не повною мірою враховують індивідуальні потреби учнів і специфіку їхнього емоційного розвитку. У зв'язку з цим особливою актуальністю набуває впровадження інтегрованих педагогічних технологій, що поєднують освітній, виховний і психокорекційний потенціал.

Використання арттерапевтичних технік в освітньому процесі створює сприятливе, психологічно безпечне середовище, у якому учні мають можливість вільно експериментувати, виражати емоції, знижувати рівень внутрішньої напруги та опанувати конструктивні способи саморегуляції. Такий підхід сприяє формуванню довірливої атмосфери взаємодії та підтримує позитивну динаміку особистісного розвитку. Зокрема, застосування таких арттерапевтичних технік, як пальчиковий театр, ниткографія, паперопластика, стоунарт, мозаїка та артбукінг, демонструє високу ефективність у контексті превенції девіантної поведінки підлітків. Зазначені практики не лише активізують творчу діяльність, а й сприяють формуванню позитивних моделей соціальної взаємодії, розвитку емоційного інтелекту, уваги та концентрації, а також відповідального ставлення до власної діяльності та її результатів. Водночас вони виконують важливу психотерапевтичну функцію, забезпечуючи емоційне розвантаження та підтримку психоемоційного благополуччя учнів.

Перспективи подальших наукових досліджень пов'язані з розробленням комплексних методичних рекомендацій щодо впровадження артпедагогічних технологій у практику різних закладів освіти, а також з проведенням експериментальної перевірки їхньої ефективності. Особливу увагу варто приділити вивченню впливу вказаних вище арттерапевтичних технік на розвиток соціально-комунікативних компетентностей, формування творчої активності та здатності до саморегуляції, що є ключовими чинниками профілактики девіантної поведінки серед учнів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Арттерапія і війна: контексти і досвід практичної роботи: колективна монографія / за заг. ред. Н. Кальки, Г. Одинцової. Львів: ЛьвДУВС, 2023. 283 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості : підручник. Київ : Либідь, 2008. 848 с.
3. Вознесенська О.Л., Мова Л.В. Арт-терапія в роботі практичного психолога: Використання арт-технологій в освіті. Київ: Шкільний світ, 2007. 120 с.
4. Гера Т., Кузан Н. Арттерапевтичний потенціал інноваційних методів навчання технологій бойківської вишивки та бісероплетіння. *Молодь і ринок*. 2022. № 1 (199). С. 144–149.
5. Мистецька освіта в Україні: теорія і практика / О. П. Рудницька [та ін.]; заг. ред. О. В. Михайличенко. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. 255 с.
6. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 360 с.
7. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: підручник. Київ: Міленіум, 2006. 344 с.

8. Титаренко В. Формування готовності майбутніх учителів технологій до художньо-трудової діяльності засобами артпедагогіки. *Молодь і ринок*. 2025. № 12 (244). С. 11–16.

REFERENCES

1. Artterapiia i viina: konteksty i dosvid praktychnoi roboty: kolektivna monohrafiia [Art Therapy and War: Contexts and Practical Work Experience: Collective Monograph]. (2023). /za zah. red. N. Kalky, H. Odyntsovoi. Lviv: LvDUVS. 283 s. [in Ukrainian]
2. Bekh, I. D. (2008). Vykhovannia osobystosti : pidruchnyk [Education of Personality: Textbook]. Kyiv : Lybid, 2008. 848 s. [in Ukrainian]
3. Voznesenska, O.L., Mova, L.V. (2007). Art-terapiia v roboti praktychnoho psykholoha: Vykorystannia art-tekhnologii v osviti [Art Therapy in the Work of a Practical Psychologist: The Use of Art Technologies in Education]. Kyiv: Shkilyniy svit. 120 s. [in Ukrainian]
4. Hera, T. Kuzan, N. (2002). Arterapevtychnyi potentsial innovatsiinykh metodiv navchannia tekhnologii boikivskoi vyshyvky ta biseropletinnia [The Art-Therapeutic Potential of Innovative Methods for Teaching Boyko Embroidery and Beadwork Technologies]. *Molod i rynok*. № 1 (199). S. 144–149. [in Ukrainian]
5. Mystetska osvita v Ukraini: teoriia i praktyka [Art Education in Ukraine: Theory and Practice] (2010). / O. P. Rudnytska [ta in.]; zah. red. O. V. Mykhailychenko. Sumy: SumDPU im. A. S. Makarenka. 255 s. [in Ukrainian]
6. Rudnytska, O. P. Pedahohika: zahalna ta mystetska: navch. posib [Pedagogy: General and Art Pedagogy: Study Guide]. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan, 2005. 360 s. [in Ukrainian]
7. Sysoieva, S. O. (2006). Osnovy pedahohichnoi tvorchosti: pidruchnyk. [Fundamentals of Pedagogical Creativity: Textbook]. Kyiv: Milenium, 2006. 344 s. [in Ukrainian]
8. Tytarenko, V. (2025). Formuvannia hotovnosti maibutnih uchyteliv tekhnologii do khudozhno trudovoi diialnosti zasobamy artpedahohiky [Formation of Readiness of Future Technology Teachers for Artistic and Labor Activity by Means of Art Pedagogy]. *Molod i rynok*. № 12 (244). S. 11–16. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

МЕЛЬНИК Галина – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри технологічної та професійної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Наукові інтереси: артпедагогічний інструментарій майбутнього вчителя технологій у контексті превенції девіантної поведінки учнів.

ЛІЩИНСЬКА-КРАВЕЦЬ Галина – старший викладач кафедри технологічної та професійної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Наукові інтереси: артпедагогічний інструментарій майбутнього вчителя технологій у контексті превенції девіантної поведінки учнів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

MELNYK Halyna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Technological and Professional Education of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University.

Scientific interests: artpedagogical toolkit of a future technology teacher in the system of preventing deviant behavior of students.

LISHCHYNSKA-KRAVETS Halyna – senior lecturer at the Department of Technological and Professional Education of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University.

Scientific interests: artpedagogical toolkit of a future technology teacher in the system of preventing deviant behavior of students.

Стаття надійшла до редакції 14.03.2026 р.

Стаття прийнята до друку 26.03.2026 р.